

Ämneslärarprogrammet Gymnasieskolan

Verksamhetsberättelse för 2022

Verksamhetsplan för 2023

Innehållsförteckning

Introduktion.....	3
Om Ämneslärarprogrammet.....	3
Sammanfattande beskrivning av programmet.....	4
Programråd.....	4
Nyckeltal.....	6
Programrådets synpunkter på nyckeltal	8
Verksamhetsberättelse för programmet	10
Programutvärderingar	10
Säkring av nationella examensmål.....	13
De sex perspektiven	13
Kommentarer på föregående års verksamhetsplan.....	15
Rekrytering och dimensionering.....	15
Programöverskridande aktiviteter	15
Kvalitetsarbete	15
Likvärdighet.....	16
Verksamhetsplan för programmet år 2023	17
Kvalitetsarbete	17
Likvärdighet.....	18
Marknadsföring och rekrytering	19
Dimensionering, uppföljning och avhoppsanalys	20
Programöverskridande	20

Introduktion

Om Ämneslärarprogrammet

Ämneslärarprogrammet med inriktning på gymnasieskolan¹ omfattar:

- 210 hp studier i två ämnen (240 hp för vissa ämneskombinationer)
- 60 hp utbildningsvetenskaplig kärna (UVK)
- 30 hp verksamhetsförlagd utbildning (VFU)

Grundstrukturen för Ämneslärarprogrammets tio terminer ser ut så här:

termin 1	termin 2-4	termin 5	termin 6-8	termin 9-10
UVK1 (28,5 hp) VFU1 (1,5 hp)	studier i ingångsämnet (90 hp)	UVK2 (24 hp) VFU2 (6 hp)	studier i andraämnet (90 hp)	VFU3 (22,5 hp) examensarbete (30 hp) UVK3 (7,5 hp)

En elfte termin tillkommer för den som har två av ämnena musik, samhällskunskap och svenska. För kombinationen matematik och fysik läses UVK2+VFU2 av praktiska skäl först under termin 7.

Programmet erbjuds vid Umeå universitet med 16 ingångsämnena och 20 andraämnen. Vilka ämneskombinationer som är möjliga regleras i förordning². Några möjliga kombinationer inom det naturvetenskapliga området erbjuds av strukturella skäl inte.

Ämneskombinationer: ämneslärarprogrammet, inriktning gymnasieskolan

	eng	ma	sv	sva	fr	sp	ty	ge	hi	re	sh	bi	fy	ke	nk	idrott	bild	musik	bild fördj.	musik fördj.
1 engelska	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x		
	x		x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x		
	x	x		x	x	x	x	x	x	x	x	x		x	x	x	x	x		
	x	x	x		x	x	x	x	x	x	x	x		x	x	x	x	x		
2	x	x	x	x		x	x									x	x	x		
	x	x	x	x	x		x									x	x	x		
	x	x	x	x	x	x										x	x	x		
3	x	x	x	x					x	x	x					x	x	x		
	x	x	x	x				x		x	x					x	x	x		
	x	x	x	x				x	x		x					x	x	x		
4	x	x	x	x										x		x	x	x		
	x	x	x	x										x		x	x	x		
5	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x		x	x					
6	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x		x	x				x	
	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x		x	x					x

¹ Till Ämneslärarprogrammet med inriktning på grundskolans åk 7-9 antas inte längre studerande. Några studerande fanns dock kvar under år 2022 varför de omnämns på vissa ställen.

² Förordning (2021:1335) om utbildning till lärare och förskollärare.

Sammanfattande beskrivning av programmet

Ämneslärarprogrammet är i många hänseenden ett komplext program:

- det erbjuds med många ämnen och ämneskombinationer vilket leder till många olika vägar genom programmet
- ämnena hör till olika fakulteter och olika vetenskapstraditioner
- de ekonomiska villkoren skiljer sig åt mellan utbildningsområden
- antalet studenter i de olika ämnen skiljer sig åt.

Detta leder till särskilda utmaningar när det gäller till exempel likvärdighet.

Programrådet ser dock dessa styrkor med Ämneslärarprogrammet vid Umeå universitet som borde framhållas i information och rekryteringsarbete:

- det stora antalet ämnen
- samarbete över ämnes-/institutionsgränser
- tät koppling mellan ämnesstudier, ämnesdidaktik och VFU.

Programråd

Mandatperioden för det nuvarande programrådet omfattar åren 2022–2025. Två personer delar på ordförandeskapet. I rådet ingår totalt sju lärarrepresentanter, en extern representant och en studerande. Under år 2022 har dessa ingått i programrådet:

lärarrepresentanter	institution (motsv)	fakultet
Catarina Rudälvy, ordf.	MaMS	teknat
Ingela Valfridsson, ordf.	språkstudier	hum
Eva Knekta	NMD	teknat
Frida Marklund	estetiska ämnen	hum
Gunilla Näsström	pedagogik	sam
Elisabeth Raddock	idé- och samhällsstudier	hum
Elsa Reimerson	statsvetenskap	sam

extern representant

Andreas Westerberg Skellefteå kommun

studeranderepresentanter

Moa Sandgren (från sep 2022)

Adam Lundberg (till maj 2022)

Programrådet för ämneslärarprogrammet och KPU har under 2022 haft sex protokollförda möten och ytterligare ett är inplanerat till den 9 december. Ett av mötena – den 26 september – var ett heldagsmöte som genomfördes på Scandic Plaza.

Under vårterminen var studentrepresentanten mycket aktiv och bidrog på ett givande sätt i diskussionerna. Denna student gick dock sista året på Ämneslärarprogrammet och inför höstterminen fick vi en ny studentrepresentant. Från 1 januari är den externa

ledamoten en person som arbetar som VFU-samordnare och därmed har god kännedom om dessa delar av programmet.

Programrådsordförandena har under året haft regelbundna träffar med kontaktpersoner för ämnen inkl. VFU där både dagsaktuella och strategiska frågor har diskuterats. Dessa träffar har ett dubbelt syfte – dels ingår information om aktuella frågor, dels ingår diskussioner om utveckling av både ÄLP och KPU. Det senare gäller inte minst specifika träffar med lärare som medverkar i kurserna inom KPU där viss vidareutveckling fortfarande pågår.

Programrådets och särskilt ordförandenas arbete har under de senaste åren i hög grad påverkats av återkommande byten och tidvis avsaknad av en utbildningsledare. Inför 2022 rekryterades en ny utbildningsledare vars ansvarsområde bl.a. är ÄLP och KPU. Under inledningen av 2022 var han dock föräldraledig på halvtid.

Under 2022 har mycket tid ägnats åt att:

- vidareutveckla vanlig KPU tillsammans med inblandade lärare
- utveckla ett nytt upplägg för KPU forsk, även det tillsammans med lärare
- i samarbete med kansliet, utvärdera till vilka ämnen studenter kan antas liksom studietakter för hel- och halvfartsvarianterna av KPU
- många träffar med studenter på våra program
- planera och genomföra workshoppar för lärare

Detta arbete – och även vad som återstår – beskrivs i denna rapport.

Nyckeltal

Tabell 1 Nyckeltal antagning

Ämneslärarprogrammet	Antagna hösten 2015	Antagna hösten 2016	Antagna hösten 2017	Antagna hösten 2018	Antagna hösten 2019	Antagna hösten 2020	Antagna hösten 2021	Antagna hösten 2022
Antal nybörjarplatser (en. planeringstal) ³	185	250	245	214	221	205	203	212
Antal förstahandssökande ⁴	218	251	223	218	183	203	171	169
Antal förstahandssökande per plats	1,2	1,0	0,9	1,0	0,8	1	0,8	0,8
Antal registrerade nybörjarstudenter ⁵	160	154	167	176	150	208	153	124

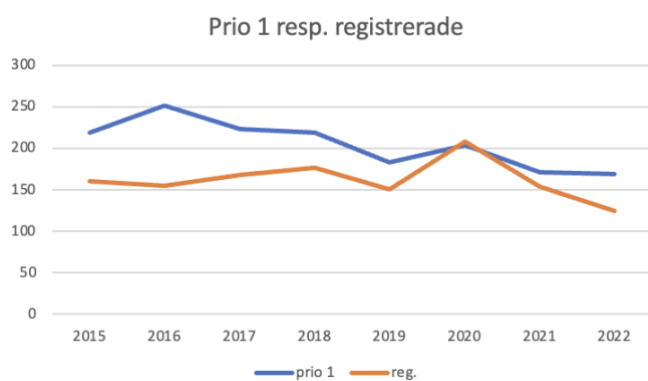

Bild 1 Översikt över antal förstahandssökande resp. registrerade

³ Enligt Lärarhögskolans styrelsebeslut som fattas i april månad varje år.

⁴ Enligt UHR statistik <https://statistik.uhr.se/>.

⁵ Enligt Ladok.

Tabell 2 Nyckeltal genomströmning

Ämneslärar-programmet	Antagna hösten 2015 LYAGY	Antagna hösten 2016 LYAGY	Antagna hösten 2017 LYAGY	Antagna hösten 2018 LYAGY	Antagna hösten 2019 LYAGY	Antagna hösten 2020 LYAGY	Antagna hösten 2021 LYAGS	Antagna hösten 2022 LYAGS
Antal registrerade/ antal godkända studenter på första kurs termin 1 ⁶	160/145	154/143	167/160	176/163	150/142	208/201	153/141	124/97
Antal registrerade/ antal godkända studenter på sista kurs termin 1	144/125	143/122	146/130	160/149	131/122	201/173	139/120	
Antal registrerade/ antal godkända studenter på första kurs termin 2 ⁷	Bild 7/7 Bi – Eng 26/17 Fr 0/0 Ge – Hi 18/13 IoH 22/19 Ma 15/15 Mu 5/5 Nk – Re 9/7 Sh 11/4 Sp – Sva – Sv 19/10 Ty –	Bild 6/4 Bi 4/3 Eng 37/27 Fr 1/1 Ge – Hi 17/8 IoH 20/18 Ma 14/12 Mu 4/3 Nk 1/1 Re 7/6 Sh 7/6 Sp 2/2 Sva 3/2 Sv 19/14 Ty 1/1	Bild ? Bi 1/1 Eng 20/13 Fr – Ge 3/2 Hi 20/14 IoH 18/18 Ma 24/21 Mu 3/3 Nk – Re 6/4 Sh 13/6 Sp 3/2 Sva 1/1 Sv 13/10 Ty 1/1	Bild 13/12 Bi 5/4 Eng 26/18 Fr – Ge 2/2 Hi 16/15 IoH 18/18 Ma 8/8 Mu 5/3 Nk – Re 6/5 Sh 11/10 Sp 2/2 Sva 1/? Sv 19/16 Ty –	Bild 6/4 Bi 2/2 Eng 11/4 Fr – Ge 3/3 Hi 21/15 IoH 16/16 Ma 15/13 Mu – Nk 1/1 Re 8/5 Sh 16/10 Sp – Sva 2/2 Sv 11/9 Ty 2/1	Bild 9/4 Bi 2/4 Eng 26/15 Fr – Ge – Hi 26/9 IoH 28/27 Ma 17/12 Mu 5/5 Nk 1/1 Re 5/3 Sh 13/9 Sp – Sva 1/1 Sv 24/16 Ty 1/1	Bild: 5 Bi: 3/ Eng: 26/ Fr: – Ge 3/ Hi: 23/ IoH: 16/ Ma: 16/ Mu: 7/ Nk: 1/ Re: 3/ Sh: 7/ Sp: 3/ Sva: 2/ Sv: 18/ Ty: –	
Antal registrerade/ antal godkända studenter på första kurs termin 5	89/85	101/99	100/98	110/107	101/101	118	-	
Antal registrerade/ antal godkända studenter på sista kurs termin 10	67/67	72/69	89/79	-	-	-	-	

⁶ Enligt Ladok.

⁷ Följande förkortningar används: Bild = bild; Bi = biologi; Eng = engelska; Fr = franska; Ge = geografi; Hi = historia; IoH = idrott och hälsa; Ma = matematik; Mu = musik; Nk = naturkunskap; Re = religionskunskap; Sh = samhällskunskap; Sp = spanska; Sva = svenska som andraspråk; Sv = svenska; Ty = tyska.

Åren 2015 och 2016 erbjöds också samiska som ingångsämne. Ingen student antogs till denna utbildning.

Tabell 3 Nyckeltal examina

Ämneslärarprogrammet Antal som tagit ut examen	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022
Kvinnor	4	11	24	29	28	34	46	7
Män	3	11	27	24	34	29	19	2
Totalt	7	22	51	53	62	63	65	9

Programrådets synpunkter på nyckeltal

Sökande och registrerade

Av tabellen över sökande och antagna framgår att intresset för Ämneslärarprogrammet varierar från år till år, men sett över perioden är tendensen negativ och antalet förstahandssökande per plats ligger under 1.

Antalet registrerade nybörjare på Ämneslärarprogrammet har under perioden varierat mellan 124 (år 2022) och 208 (år 2020). Hösten 2020 registrerades fler nybörjare än antalet förstahandssökande (208 resp. 203) och planeringstalet överskreds något. Efter denna toppnotering är det lägre antal sökande, förstahandssökande och registrerade under år 2021 och 2022. Hösten 2022 är antalet registrerade det lägsta i hela den analyserade tidsperioden. 124 registrerade utgör 81% av antalet registrerade året innan även om antalet förstahandssökande inte sjönk lika mycket (från 171 till 169). Detta är värt att undersöka närmare och då även göra en omvärldsanalys för att se hur det ser ut vid andra lärosäten.

Genomströmning och examina

Antalet registrerade studenter på den första kursen i ingångsämnet varierar kraftigt för vissa ämnen (se tabell 2). Några exempel: engelska (mellan 11 och 37), matematik (mellan 8 och 24), svenska (mellan 11 och 24). Så stora skillnader gör det svårt för institutioner att planera sin verksamhet.

Av tabellen över genomströmning framgår tydligt att det finns ett antal ämnen där antalet studerande som valt det som ingångsämne är mycket lågt och ibland finns inga. Vissa ämnen har dock ett rätt stort antal studerande som valt det som andraämne. Även här behövs utförligare data: hur många som valt ett ämne som andraämne bör vara en viktig aspekt när planerings- och antagningstal för den nya omgången fastställs. Tillgången på VFU-platser i regionen bör också beaktas – många ämnen är populära trots att de inte är så stora i gymnasieskolan och antalet VFU-platser därför är begränsat.

De stora avhoppet under programmets gång borde undersökas närmare genom en kvalitativ analys som också omfattar personlig kontakt med dem som avbrutit studierna på programmet. I korthet ser det ut så här: under den första terminen försvinner omkring en femtedel och under studierna i ingångsämnet försvinner ytterligare en fjärdedel av de kvarvarande studenterna. När det är dags för det avslutande året är mindre än hälften av dem som påbörjade programmet kvar. De stora avhoppet på Ämneslärarprogrammet är ett nationellt problem. Det gör det dock inte mindre värdefullt att göra en djuplodande analys av skälen till avhoppet och utifrån det

diskutera ifall förändringar av utbildningen kunde leda till att fler avlägger en ämneslärarexamen.

Sedan den nya lärarutbildningen infördes år 2011 har totalt 332 avlagt ämneslärarexamen vid Umeå universitet. Av dessa är 55 % kvinnor och 45 % män (se tabell 3 ovan).

Verksamhetsberättelse för programmet

Programutvärderingar

Generellt om utvärderingar

Programrådet har som princip att alltid träffa studenterna i samband med en utvärdering. Under denna träff informerar rådet om synpunkter som framkommit i tidigare utvärdering, vilka eventuella åtgärder som vidtagits och aktuella utvecklingsprojekt. Skriftliga, individuella enkäter har därefter genomförts i det nya systemet Survey & Report. Samtliga mallar ägs och administreras av ordförandena, något som underlättar det administrativa arbetet. Programrådet har under läsåret genomfört en översyn av de frågor som ingår, bl.a. med avseende på de 6 perspektiven.

Programrådet konstaterar att det under läsåret varit särskilt dålig uppslutning vid träffar och emellanåt mycket lågt deltagande i skriftliga utvärderingar. Den låga svarsfrekvensen leder till att det är svårt att veta om åsikterna är representativa för en större grupp, eller om de representerar ett fåtal studenter. Under hösten 2021 har pandemirestriktionerna lett till att studenterna inte träffats fysiskt utan över Zoom och möjligen påverkar det även deltagandet i utvärderingar. Studenternas engagemang i och för sin utbildning har diskuterats i programrådet och en möjlig väg, som rådet identifierat, är att skapa en bättre känsla av gemenskap och samhörighet både generellt inom programmet, men också mellan de studenter som ska läsa eller som läser ett specifikt ämne.

Mittutvärdering Ht21 (11 svar av 110 möjliga)

Majoriteten av de svarande påbörjade sin utbildning ht19, och har något av ingångsämnen biologi, historia, matematik eller samhällskunskap. De flesta av dessa anser att ämnesstudierna har varit relevanta. Kommentarer finns om balansen mellan olika områden, där vissa områden som behandlas på gymnasiet fått för lite eller inte behandlats alls. Här nämns t.ex. biologi (djurfysiologi) och samhällskunskap (lag och rätt). Andra synpunkter är att vissa ämnen inte anses vara tillräckligt "skolanpassade" (t.ex. matematik och religionsvetenskap). När det gäller inslagen av ämnesdidaktik inklusive metodik anser flertalet att det varit relevant men att de inte är tillräckligt omfattande. Kommentarer berör t.ex. att man fått uppgifter att skapa lektions- och momentplanering men att man inte fått någon undervisning om detta innan (samhällskunskap).

De svarande anser att flera av de UVK-teman som nämns i förordningen har behandlats i tillräcklig omfattning. Teman där åsikterna går isär är framför allt "Läroplansteori och didaktik", "Sociala relationer, konflikthantering och ledarskap" samt "Utvärdering och utvecklingsarbete". Här nämns bl.a. inslaget av konflikthantering som endast fick 2 lektioner och där synpunkter också finns på exemplen som inte var på rätt nivå (gymnasiet). Kommentarer finns också om kursen Specialpedagogik vars placering över jul upplevs som problematisk.

När det gäller VFU anser hälften att de inte är tillräckligt förberedda, här nämns t.ex. svårigheten att anpassa kunskaperna till rätt nivå. När det gäller kursernas längd

upplevs den första både för lång och för kort, beroende på vad syfte och upplägg ska vara medan den andra kunde vara längre. Kommentarer finns om att man borde få komma ut oftare, liksom Läkarprogrammet. Kommentarer finns också om bristande information till handledarna.

På frågan om studentinflytande så anger flertalet dialoger med lärare, skriftliga kursvärderingar och programutvärdering som exempel. Kommentarer finns om att det inte ger så mycket att uttrycka sin åsikt. Samtliga svarande verkar dock känna till vart man ska vända sig om man har frågor om studierna.

Muntlig ÄLP-mittutvärdering Ht21 (5 deltagare)

Under höstterminens sista vecka bjöd rådet in studenter som läser sista UVK-kursen till en diskussion. På grund av restriktionerna genomfördes träffen över Zoom. De som deltog framförde synpunkter på brister i skolanpassning av vissa ämnen men även brister i ämnesdidaktiken, framför allt omfattningen som man upplever vara för liten (här nämns t.ex. 0,5 hp per 7,5 hp-modul vilket i så fall inte är i överensstämmelse med styrelsebeslut om 15–20% ämnesdidaktik inom ett ämnesblock om 90 hp). När det gäller VFU så lyfter man fram det positiva med att få göra en del mot åk 7–9.

Programutvärdering Ht21 (0 svar av 6 möjliga)

Enkätrapporten innehåller två påbörjade svar men inga svar skickades in och det går därför inte att utläsa några svar. Potentiella deltagare är i huvudsak de som går Ämneslärarprogrammet med inriktning mot åk 7–9, en utbildning där vi inte längre tar in några studenter.

Muntlig ÄLP-programutvärdering Ht21 (2 deltagare)

Under höstterminens sista vecka bjöd rådet in studenter som läser sista UVK-kursen till en diskussion. På grund av restriktionerna genomfördes träffen över Zoom. De två som deltog framförde synpunkter framför allt kring skrivandet i utbildningen. Studenterna upplevde inte att de i ämnesstudierna (estetiska ämnen) fått träna sig i att skriva texter, och man saknar också det professionsinriktade skrivande i utbildningen.

Programutvärdering Vt22 (34 svar av 89 möjliga)

Övervägande del av de svarande började studera ht17 och har något av ingångsämnen engelska, matematik, samhällskunskap eller svenska. Som andraämne anges huvudsakligen historia, religionsvetenskap och svenska som andraspråk.

När det gäller ämnesstudierna anser en övervägande del att de är relevanta. Kommentarer under avsnittet om ämnesstudier gäller främst brister kring didaktiken, och då framför allt att det varit för lite didaktik (Historia, Svenska som andraspråk, Samhällskunskap). Som goda exempel nämns Idrott och hälsa, Engelska samt Svenska med relativt omfattande didaktiska inslag. Kritiken visar sig också i frågan om relevans och omfattning av inslagen av ämnesdidaktik inklusive metodik, där en tredjedel anser att inslagen inte är relevanta i ingångsämnet, och knappt hälften anser att inslagen inte är tillräckligt omfattande i ingångsämnet. Motsvarande andelar är 40 % respektive 60 % för andraämnet. Kommentarer om ämnesdidaktik handlar bl.a. om hur ämnesdidaktiken integreras i ämnesstudierna, önskemål om mer metodik med konkreta exempel t.ex. bedöma elevtexter, välja stoff, skapa lektionsplaneringar. Önskemål finns

om s.k. ”smygpraktik”: att skriva på tavlan, gå igenom ett koncept eller lösa ett problem framför varandra.

De svarande anser att flera av de UVK-teman som omnämns i förordningen har behandlats i tillräcklig omfattning. Teman där åsikterna går lite mer isär är framför allt ”Sociala relationer, konflikthantering och ledarskap” samt ”Bedömning och betygssättning”. Synpunkter som framförs är att man endast behandlat konflikthantering under ett 2-timmarsseminarium, att man önskar mer praktiska inslag gällande ledarskap samt mer utbildning om hur man betygssätter uppgifter.

När det gäller VFU anser sig de flesta vara förberedda för praktiken, det finns flera kommentarer om hur viktig den är, och att man lärt sig mycket under VFU. Kommentarer gällande längd och position i programmet är bl.a. att den första upplevs onödig för de som vet att de vill bli lärare då det inte ställs krav på annat än observation. Den andra upplevs för kort medan den tredje är bra. Önskemål finns från flera håll om att få göra en VFU i andraämnet, likt VFU2 (mot åk 7–9) och att få fler inslag under ämnesstudierna där man får omsätta didaktik och metodik i praktiken (fältstudier). Önskemål finns också om att få göra någon VFU under vårterminen. Några avslutande kommentarer kring VFU gäller placering på annat ort och problematiken kring boende samt handledarnas kompetens och engagemang.

När det gäller undervisningsformer finns flera kommentarer om att de varit varierade. Två tredjedelar anser att de fått ta en aktiv roll i undervisningen s.k. studentcentrerat lärande. Önskemål som nämns är fler workshoppar i didaktik, fler case-övningar och rollspel. När det gäller lektionsplaneringar önskar man att de inte bara är teoretiska utan att man även får testa dessa skarpt. Kommentarer kring examinationsformer visar på att många upplever att de är varierade men några efterlyser hårdare krav på seminarierna (stora seminariegrupper resulterar ofta i låga krav på aktivitet).

I årets utvärdering ställdes också en fråga kring samverkan och arbetslivsanknytning (utöver VFU). Hälften anger att de mött verksamma lärare under gästföreläsningar, en fjärdedel har träffat myndigheter/organisationer och knappt en tredjedel har deltagit i elevaktiviteter på en skola. Flera anger att det inte stött på något av de exempel som anges i enkäten. Önskemål som framförs är att få träffa verksamma lärare vid fler tillfällen, även under UVK-kurserna. Ett annat förslag är att bjuda in Skolinspektionen och Skolverket.

På frågan om studentinflytande så anges dialoger med lärare, muntliga och skriftliga kursvärderingar samt programvärdering som exempel. När det gäller eventuella frågor om studierna anser de allra flesta att de vet vart de ska vända sig. Tips finns dock om att sammanställa en lista med kontaktuppgifter till vissa funktioner.

Muntlig ÄLP-programutvärdering Vt22 (24 deltagare)

Under sista veckan på vårterminen bjöd rådet in till diskussion. Eftersom restriktionerna var borttagna genomfördes träffen fysiskt på campus, i direkt anslutning till en föreläsning på den avslutande UVK-kursen. Synpunkterna fokuserade huvudsakligen kring två teman: Examensarbetet (gemensamma riktlinjer för genomförandet och likvärdig bedömning) och VFU (riktlinjer för placering och boendeersättning). Synpunkter framkom också kring studenter som är i behov av särskilt stöd där man efterlyser riktlinjer för hur detta ska hanteras.

Säkring av nationella examensmål

Arbetet med examensmålsmatriser, som inleddes i och med UKÄ:s utvärdering 2018 men som inte kunnat prioriteras (delvis p.g.a. pandemin), har under året återupptagits och kommer att slutföras innan årsskiftet.

Under hösten 2021 genomfördes en workshop med lärare från medverkande institutioner. Där diskuterades framför allt de kurser där det finns ramkursplaner. Det blev då tydligt att lärarna inte alltid kopplade lärandemålen i dessa kursplaner till samma examensmål. Under våren 2022 utarbetades en ny ramkursplan för examensarbetskurserna där lärare från alla kursansvariga institutioner deltog. Förhoppningsvis är samsynen nu bättre.

De sex perspektiven

Redogörelsen i detta avsnitt bygger till stor del på information från den kartläggning av vissa aspekter av ämnesstudierna som genomfördes våren 2021. Uppgifter om 14 ämnen inkom. I de fall andra källor används anges det specifikt.

Forskningsanknytning

Alla ämnen anförde att en stor del av lärarna har examen på forskarnivå och är aktiva forskare samt att kurslitteraturen är vetenskapligt förankrad. Vissa kurser/delkurser är kopplade till institutionens forskningsområden,

Alla redogjorde också för olika sätt att träna det vetenskapliga arbetssättet: träning i kritisk granskning av texter, informations- och litteratursökning, metoder för datainsamling, skrivande och genomförande av mer omfattande uppsatsarbeten är de vanligast förekommande inslagen. Vad som ingår i de enskilda ämnena varierar dock – inget ämne nämnde alla dessa.

Internationalisering

Det vanligaste sättet att få in internationella perspektiv är genom kurslitteraturen. I några fall finns aktiva Erasmus-avtal och andra arrangemang som möjliggör utbytesstudier eller utlandsförlagda delkurser. Några ämnen nämnde också att det i vissa kurser finns inresande utbytesstudenter.

Bortsett från språkämnen nämndes endast i undantagsfall internationella perspektiv som ett innehåll i kurserna.

Jämställdhet

De flesta ämnen anger att de strävar efter att det ska finnas kurslitteratur av både manliga och kvinnliga författare samt att det i lärarkåren i allmänhet ingår både män och kvinnor.

Några nämnde också jämställdhet som inslag i didaktikkurser, t.ex. att studenterna ska planera undervisning för alla elever eller att beakta detta i läromedelsanalyser.

Samverkan och arbetslivsanknytning

VFU-kurserna är den viktigaste samverkansformen och i någon mån examensarbetena. Många lärarutbildare har egen erfarenhet av undervisning i ungdomsskolan och i många fall medverkar gymnasielärare i utbildningarna, särskilt i ämnesdidaktik. Många lärarutbildare medverkar aktivt i fortbildning för lärare i ungdomsskolan.

Det finns också några goda exempel på att studenter antingen gör fältstudier eller medverkar i aktiviteter i skolan, eller att elever besöker campus och deltar i aktiviteter som planerats och genomförs av blivande ämneslärare.

Under våren 2022 bjöds studerande med engelska som ett av sina ämnen och som gick sin sista kurs på programmet in till Dragonskolan för att tillsammans med erfarna lärare bedöma nationella prov.

Hållbar utveckling

När det gäller hållbar utveckling finns betydande skillnader mellan ämnena. I vissa ämnen är de ekologiska aspekterna centralt innehåll i ämneskurserna och i vissa de sociala och i viss mån etiska aspekterna. Frågor som rör ekonomisk hållbarhet tycks inte vara framträdande. På många institutioner/fakulteter pågår dock arbete för att lyfta detta perspektiv.

Studentinflytande och studentcentrerat lärande

Alla ämnen anger att de studerande har platser i olika beredande organ på institutionsnivå och att kursutvärderingar genomförs. I många fall är det informella inflytandet viktigare än det formella när det gäller frågor rörande kursers genomförande.

I nio svar kommenterades studentcentrerat lärande. Detta visar sig i allmänhet i undervisningsformer som grupparbeten, laborationer, presentationer och problemorienterat lärande. Olika former av skapande i projektform förekommer också.

Kommentarer på föregående års verksamhetsplan

Under de senaste åren har programrådet fört upp frågor rörande rekrytering och dimensionering, likvärdighet samt kvalitetsarbete. Här följer en kort sammanfattning av förslag/planer och utfall.

Rekrytering och dimensionering

Programrådet för ämneslärarprogrammet och KPU har under en följd av år efterlyst ett mer systematiskt arbete med uppföljning av olika slag. Här ett axplock:

- Se över informationen till presumtiva sökande och till nyantagna, särskilt webbsidorna.
- Analysera utfallet av den mer offensiva strategin med högre antagningstal i urval 1.
- Diskutera dimensionering av ämnen totalt, inte bara för ingångsämne.
- Genomför en ordentlig avhopsanalys, inte bara av de som skickar in blanketten för studieavbrott. Avsätt medel för en projektanställning som kan ägna tid åt det (myndighetskapital).

I åtgärds- och uppföljningsplanen för år 2022 fanns endast punkter som rör programrådets arbete och inte de där rådet identifierat ett samarbete med kansliet. Inte heller kansliet har arbetat med dessa frågor under året.

Programöverskridande aktiviteter

Programrådet hade också föreslagit två programöverskridande aktiviteter där kansliet skulle spela en avgörande roll. Ingen av dessa har genomförts:

- Matris över UVK-kurser skulle vara ett bra hjälpmedel för tillgodoräknande och för studievägledning.
- Programöverskridande workshop om ett av de sex genomsyrande perspektiven, t.ex. studentcentrerat lärande.

Kvalitetsarbete

Denna grupp omfattar det mer systematiska kvalitetsarbetet. Rådet hade för 2022 listat sex områden. Under året har pandemirelaterad trötthet präglat en stor del av verksamheten i programrådet och även i lärarkollegiet. Alla planer har därför inte kunnat genomföras.

Avslutade aktiviteter

- I samband med övergången till Survey & Report gjordes en översyn av mallarna för programvärderingar och inför programvärderingen av ÄLP i maj 2022 reviderades de ytterligare.

Påbörjade, inte avslutade aktiviteter

- Arbetet med examensmåsmatriser för Ämneslärarprogrammet kommer att slutföras under hösten 2022.
- Ämnesutvärderingar har diskuterats vid träffar med kontaktpersoner, men genomförandet har skjutits upp till vårterminen 2023.
- Programrådet har tagit fram ett utkast till uppdrag för en arbetsgrupp gällande översyn av år 5 inom ÄLP. Förhoppningen är att beslut om tillsättande kan fattas i november 2022.
- Företrädare för de institutioner som medverkar i kurser inom det naturvetenskapliga området i ÄLP har utarbetat ett gemensamt förslag till ny kursstruktur. Av bemanningsskäl kan det sjasättas först vårterminen 2025.

Inte påbörjade aktiviteter

- Analys av utlåtande från UKÄ-utvärderingar har skjutits på framtiden.

Likvärdighet

För år 2022 planerades ett antal aktiviteter med fokus på likvärdighet. Även här har inte allt genomförts.

Avslutade aktiviteter

- Under år 2022 har två workshoppar gällande bedömning av VFU inom både ÄLP och KPU genomförts. Den första fokuserade på lektionsbesök och treparts-samtal där uppemot 30 lärare deltog. Den andra handlade huvudsakligen om bedömning av VFU-rapporter och här deltog drygt 20 lärare.

Ej genomförda aktiviteter

- Planen var att under hösten 2022 också genomföra en workshop om professionsanknytning. Denna har skjutits fram till nästa år.

Verksamhetsplan för programmet år 2023

De planerade aktiviteter som beskrivs nedan berör dels programrådets arbete med de två program som rådet ansvarar för, dels områden där programrådet och kansliet bör samarbeta. Programrådet vill också lyfta några aktiviteter som gäller flera program och där det därför vore lämpligt att utbildningsledare och andra medarbetare på kansliet ansvarar för planering och genomförande.

Eftersom både ÄLP och KPU leder till ämneslärarexamen har vi valt att använda i stort samma text i verksamhetsplanerna för båda programmen.

Kvalitetsarbete

Systematiskt kvalitetsarbete är programrådets viktigaste uppdrag. Mycket av detta arbete utförs tillsammans med lärare vid medverkande institutioner och med kanslipersonal.

Struktur för sista året av ÄLP (VFU-grupp, kansli och programråd)

Under det sista året av Ämneslärarprogrammet genomförs en VFU-period om 22,5 hp. Studenterna placeras i gymnasieskolan och gör VFU i båda sina ämnen. Detta upplägg är förbundet med ett antal problem. Ett växande problem är att hitta VFU-platser inom avtalsområdet.

- *Aktivitet:* Tillsätta en arbetsgrupp med utbildningsledare och ett mindre antal lärare med god kunskap om programmet som helhet och i synnerhet VFU med uppdrag att i samband med översyn av VFU-periodernas längd och placering utreda och diskutera strukturen för hela sista året i ÄLP.

Kontakter med studenter genom hela utbildningen (programråd, kansli och ämnen)

Programrådet anser att vi bör förbättra studentkontakterna så att det blir tydligt för studenterna vem de ska vända sig till, att de är viktiga, att de blir sedda, att de ingår i ett sammanhang och liknande. Ordförandena påbörjade diskussioner med vissa medarbetare vid kansliet om att tillsammans ta fram ett "årshjul". Det har inte slutförts.

Hösten 2022 genomfördes för första gången ämnesvisa träffar för nyantagna studenter. Det var en lyckad aktivitet, men den kan förfinas inför hösten 2023.

- *Aktivitet:* Utarbeta en gemensam översikt över träffar med studenter genom hela utbildningen som programrådet resp. studievägledare och VFU-samordnare huvudsakligen ansvarar för.
- *Aktivitet:* Ämnesvisa träffar med nyantagna till programmet.

Ämnesutvärderingar (programråd)

Som led i det löpande kvalitetsarbetet behövs för varje ämnesblock om 90 hp inom ÄLP en utvärderande rapport om innehåll, studenters synpunkter, lärares reflektion,

utvecklingsområden och liknande. Programrådet har diskuterat en periodisering där varje ämne utarbetar en ämnesrapport vart tredje år.

- *Aktivitet:* Utarbeta ett mindre antal frågor gällande hela ämnesblocket om 90 hp som ställs i samband med kursvärdering av kurser inom intervallet 61–90 hp,
- *Aktivitet:* Utarbeta en förlaga till en ämnesrapport.

Rapporterna för de enskilda ämnena utgör därefter underlag för den programanalys som utarbetas under ht 23. Då genomförs också en utvärdering av frågorna till studenter och lärarutbildare samt utformning av ämnesrapporterna.

Likvärdighet

ÄLP är ett komplext program med många medverkande institutioner och lärare. Detta innebär särskilda utmaningar när det gäller likvärdighet – både vad gäller struktur och innehåll. I vissa ämnen är antalet blivande ämneslärare så stort att de kan utgöra egna studerandegrupper där ämnesstudier och ämnesdidaktik kan integreras. I andra ämnen samläser de blivande lärarna stora delar av utbildningen med fristående kurs eller med andra program.

Ämnesmetodik och professionsanknytning (programråd)

För några år sedan gjorde programrådet en inventering gällande bl.a. samverkan och professionsanknytning. Ett exempel på ett samverkansprojekt som programrådet initierat är att blivande engelsklärare bjuds in till Dragonskolan att delta i bedömning av nationella prov i engelska. Inventeringen visade dock på att det finns flera andra exempel på professionsanknytning och samverkansprojekt som genomförs av kursansvariga institutioner.

I programvärderingar för såväl ÄLP som KPU efterlyser studenter ofta mer metodik. Det kan gälla sådant som att presentera ett stoff för andra, att planera en lektion, att tillägna sig en stor repertoar av arbetssätt för undervisning, bedöma elevuppgifter och annat.

Programrådet vill bidra till att goda exempel sprids och att hållbara modeller för samverkan och professionsanknytning byggs.

- *Aktivitet:* Utvidga samverkan gällande bedömning av nationella prov till att omfatta fler ämnen, i första hand svenska.
- *Aktivitet:* Under vt 23 anordna en workshop på temat ämnesmetodik. Som steg 1 genomförs en black box-aktivitet med syfte att inspirera varandra och utbyta idéer. Steg 2 blir sedan att identifiera hållbara modeller för professionsanknytning/samverkan med lärare i ungdomsskolan.

Likvärdig bedömning (programråd)

För VFU-kurserna och examensarbetet finns inom ÄLP ramkursplaner. Inom KPU finns bara en uppsättning VFU-kurser, men för examensarbetet finns en ramkursplan och kursen genomförs inom fem ämnen/ämneskluster. I alla dessa fall finns det sannolikt skillnader när det gäller vilka anvisningar studenterna får och vilka krav-

nivåer som finns. Inför hösten 2022 reviderades ramkursplanen för examensarbetet inom ÄLP. Under år 2022 genomfördes två workshoppar (den första med fokus på lektionsbesök och trepartssamtal, den andra på bedömning av VFU-rapporter). När det gäller bedömning av VFU finns dock ytterligare aspekter att diskutera, t.ex. sammanvägning av bedömning av examinerande aktiviteter eller underkännande av den skolförlagda delen av VFU-kurser.

- *Aktivitet:* Planera och genomföra en workshop om bedömning av VFU.
- *Aktivitet:* Planera och genomföra en träff för erfarenhetsutbyte kring examensarbeten.

Marknadsföring och rekrytering

I många av de ämnen där man kan ta ut en ämneslärarexamen från Umu är lärarbristen mycket stor. Här behövs nog ett omtag vad gäller rekrytering och marknadsföring – en del kanske i form av samarbete med andra lärosäten eller med skolhuvudmän. Vi har inte kunskap om vad som görs av Lärarhögskolans kansli förutom deltagande i Öppet hus så något av det vi föreslår kanske redan görs. På annat ställe i detta dokument berörs andra insatser där programrådets roll är mer perifer varför de inte tas upp här.

Information på webben (kansli med bistånd av programråd och ämnen)

Det finns flera vägar till en ämneslärarexamen. Det är därför lämpligt att använda "Vägar till en ämneslärarexamen" som en gemensam ingång. I nästa steg bör ämnena fokuseras eftersom intresse för ett specifikt ämne är ett viktigt motiv för många presumtiva studenter (se andra lärosäten⁸). En sådan lösning förbättrar möjligheterna att synliggöra ämnen som inte ingår i ÄLP t.ex. Slöjd samt Hem- och konsumentkunskap. I ett tredje steg kunde sedan strukturer för ÄLP resp. KPU beskrivas, möjligen även VAL och ULV.

- *Aktivitet:* Kommunikatör och utbildningsledare – med bistånd från programråd och ämnesföreträdare – utvecklar nya webbsidor. Målet är att de ska kunna publiceras i början av året, dock senast den 15 februari 2023.

---

⁸ Några exempel: [Göteborgs universitet – ingångsämne matematik](#), [Linnéuniversitet – ingångsämne bild](#), [Uppsala universitet – ingångsämne engelska](#).

Dimensionering, uppföljning och avhoppsanalys

Uppföljning och analys av kvantitativa data utgör viktiga förutsättningar för kommande beslut. Vi har identifierat två områden:

Dimensionering och antagning (kansli med bistånd av programråd)

Bakgrund: Nyckeltalen över antagna studenter uppvisar några oroande siffror: det finns ibland många förstahandssökande, men ändå uppnås inte planeringstalen. Detta är särskilt tydligt i flera KPU-varianter, men också i vissa ämnen inom ÄLP.

- *Aktivitet:* analys av antagningsstatistik (både Umu och med nationell utblick): antal förstahandssökande – antal antagna – antal registrerade. Denna kan leda till ändringar i marknadsföring och ändrade antagningsstrategier.
- *Aktivitet:* För ÄLP behövs också analys av de två ”tillflödena” till ämneskurser: studenter som valt det som andraämne resp. som ingångsämne och kommer att samläsa under tre terminer. En sådan summering kan bilda underlag för antagningsstrategier så att det totala antalet studerande i ett ämne är i samklang med tillgängliga VFU-platser i regionen och skolans behov av utbildade lärare.

Genomströmning och avhoppsanalys (kansli med bistånd av programråd)

Avhoppet är betydande både inom KPU och ÄLP. Inom ÄLP försvinner uppemot hälften av dem som påbörjar utbildningen innan de kommit till det sista året.

- *Aktivitet:* Inledningsvis bör en djuplodande avhoppsanalys genomföras bland annat utifrån frågor som: när sker avhoppet och finns det ett mönster i avhoppet? Därefter bör kontakt tas med alla som hoppat av för att utröna vilka skälen är. Beror avhoppet på brister i utbildningen, på upptäckt att läraryrket inte passar, eller finns det andra skäl? Finns det skillnader mellan ämnen? Vad beror det på i så fall?

Programöverskridande

Matris över UVK-kurser (kansli)

Det finns nu ett antal uppsättningar av UVK-kurser i utbildningar vid Umeå universitet som leder till en ämneslärarexamen. Det saknas en beskrivning av hur dessa förhåller sig till förordningens teman och examensmålen. En sådan matris skulle vara ett gott hjälpmedel för tillgodoräkningen vid övergångar mellan utbildningar (t.ex. från ÄLP till KPU och vid övergångar mellan lärosäten) liksom vid studievägledning. Vid den pågående översynen av UVK-blocket inom ÄLP (och de andra långa programmen) är utarbetande av en sådan matris både ett hjälpmedel för arbetet och ett lämpligt resultat av översynen.

- *Aktivitet:* utarbeta en matris över innehåll i UVK-kurser inom ÄLP och KPU

Programöverskridande utvecklingsarbete (kansli)

De sex perspektiven som ska genomsyra alla utbildningar skulle lämpa sig väl för programöverskridande workshoppar. Ett område som inte diskuterats i detta sammanhang är studentcentrerat lärande (som bildar ett perspektiv tillsammans med studentinflytande). Inte heller hållbarhet har fokuserats.

- *Aktivitet:* anordna en programöverskridande workshop om ett av de sex genomsyrande perspektiven (som kan kombineras med det tidigare planerade temat seminariet som undervisnings- och examinationsform).

Samarbete med skolhuvudmän (kansli och ledning)

I många delar i norra Sverige är lärarbristen mycket stor. När det gäller ämneslärare är bristen särskilt stor i vissa ämnen/ämnesgrupper.

- *Aktivitet:* Tillsammans med skolhuvudmän bör Lärarhögskolan ta fram en strategi och ett par aktiviteter med syfte att rekrytera studenter till lärarutbildning, inte minst till ämneslärarutbildning där lärarbristen är särskilt stor.
- *Aktivitet:* Låta lärarstudenter besöka sina gymnasieskolor och som återvändare informera om sina studier och om Umeå som studieort.